

Маріян Козак.

З життя і діяльності Вячеслава Липинського.

З минулого родини Липинських. — Студії та перші твори. — Громадська і наукова діяльність. — Велика війна. — Революція 1917 р. — На становищі посла. — На еміграції: Райхенав, Берлін, Бадег. — Оборона чистоти ідеї. — Останні хвили. — Похорони. — Історичне значіння.

Липинські — стара шляхетська родина. Їх родове гніздо — Ліпіни в Землі Нурській на Мазовші. Липинські, гербу Бродзіч, поселилися в XVIII. ст. на Поділлі. Йосиф Антін Липинський — дрогицький стольник та „панцирний товариш“ — придбав (1759) на Поділлі село Теремківці. Його син Антін, власник Ямпольчика на Поділлі, підкоморій камінецький, від 1805 р. повітовий маршал шляхти — мав сина Фабіяна. Фабіян Липинський — був хорунжим, граничним суддею, маршалом шляхти ольгопільського повіту та предсідником Головних Судів подільської губернії. Володів значними маєтками: Лоївцем, Рибним, Демівкою, Йосифівкою, Любомиркою та Марківкою в повітах: ушицьким, могилівським і ольгопільським. Його син Володимир Северин Маріян Липинський (* 1814 — † 1883) — дід Вячеслава Липинського — дістав за жінкою Затурці на Волині. Син Володимира — Казимир Сильвестер Антін Липинський (* 1844 — † 1915) — це батько Покійного.

Бл. п. Вячеслав Вінкентій Липинський вродився 5/17 квітня 1882 р. в Затурцях. Вчився в гімназіях в Луцьку і Києві. В громадським українським життю В. Липинський став брати участь ще як учень І-ої київської гімназії. Його першим виступом на громадському полі — була організація українського гуртка в польській київській гімназійній корпорації. Цей гурток, зложений зі самих римо-католиків, вступив із-за своїх українських тенденцій в гострий конфлікт з рештою корпорації. Це було причиною, що члени гуртка стали шукати опертя серед близьких їм елементів між зросійщеною українською православною молодю київських гімназій. Так прийшло до зближення з гуртком, що був під впливом і проводом тодішнього студента київського університету К. В. Квітки.

В 1901 р. відбувся в Києві зїзд представників польських гімназійних корпорацій на Україні. В. Липинський виступив на цьому зїзді з домаганням, щоби створити одну територіяльну організацію шляхом обєднання тих корпорацій з гуртками української православної молоді. Зїзд не прийняв цього домагання. В. Липинський і представник української православної молоді — Б. Матюшенко покинули зїзд. В. Липинський і кількох його однодумців виступили з польської і остались остаточно в тодішній київській гімназійній українській громаді.

Після скінчення І-ої київської гімназії в 1902 р. В. Липинський відбув військову службу в драгунським ризьським полку, що стояв в Кремянці.

Вийшовши з війська, В. Липинський вступає до Ягайлонського Університету в Кракові. Тут студіює спершу агрономію, а опісля історію на філософичному факультеті до 1906 р. В Кракові В. Липинський належав до Української Академічної Громади та старався приєднати до неї своїх товаришів з Великої України. Це були переважно студенти агрономії. По своєму походженні — вони належали до польсько-української правобічної шляхетської верстви. В. Липинський був серед своїх товаришів в Кракові дуже люблений і шанований.

Після закінчення університетських студій в Кракові та Женеві в 1909 р. — господарить в маєтку Русалівські Чагари на Ушанщині.

Письменницьку діяльність почав В. Липинський в 1908 р. статтею в „Раді“ та історичною розвідкою про Данила Братковського, надрукованою в „Літ. Наук. Вістнику“ в 1909 р.

В. Липинський вже в часі університетських студій зібрав багато цінного історичного матеріалу. В зимі 1907/8 р. В. Липинський лікувався в Закопанім разом з В. Доманицьким. Доманицький спонукав В. Липинського оголошувати друком зібрані матеріали. В 1909 р. виходить під псевдонімом *Nobilis Ruthenus*: „Nasze stanowisko na Rusi-Ukrainie“ (Zagajenie prywatnego zebrania w K... w lutym 1909 r.). В цьому самому році видає В. Липинський другу свою історично-публіцистичну працю „Szlachta na Ukrainie. Udział jej w życiu narodu ukraińskiego na tle jego dziejów“. Ця книжка повстала з відчиту, прочитаного осінню 1908 р. на зібранню місцевих діячів в Умані і повтореного опісля в Києві та Луцьку. У тих своїх перших творах В. Липинський пропагує ідею участі української шляхти польської культури та римо-католицького обряду в політичному та національному відродженні України. Для поширення цієї самої ідеї В. Липинський засновує в 1909 р. часопис „Przegląd Krajowy“. Але польські націоналістичні чинники боялися „втрати“ впливу на українську шляхту польської культури. Вони ж хотіли бачити цю шляхту завсіди на послугах Варшави. Кириня польських шовіністів та цензурні перепони стали причиною припинення „Przeglądu Krajowego“.

В. Липинський займається науковою працею та архівальними студіями. „Генерал артилерії Великого Князівства Руського“, в 1909 р. „Серіанський соймик в Киселині на Волині в маю 1698 р.“ в 1910 р. — це вислід тих історичних студій. В 1912 р. вийшла в Кракові під редакцією В. Липинського книга п. з.: „Z Dziejów Ukrainy“, присвячена пам'яті подвижників ідеї служення шляхти польської культури — Україні — Володимира Антоновича, Павлина Свенціцького і Тадея Рильського. Побіч цілої низки менших історичних студій — помістив В. Липинський в цьому збірнику дві великі монографії, присвячені історії Хмельниччини: „Stanisław Krzyczewski“ (Z dziejów walki szlachty ukraińskiej w szeregach powstańczych pod wodzą Bohdana Chmielnickiego) і „Dwie chwile z dziejów porewolucyjnej Ukrainy: I. U szczytu potęgi. II. Na Przełomie“. Обі ті праці були переломові в розвитку української

історіографії: вони започаткували — державницький напрямок — в українській історичній науці. Побіч цього вони були надхнені гарячим самостійницьким духом. Тому і фахова критика і читачі з-поміж ширшої громади витали цю книгу з правдивою радістю. Вона придбала авторові авторитет і славу. Українське Наукове Товариство в Києві іменувало В. Липинського своїм членом. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка у Львові вибрало В. Липинського своїм дійсним членом 4. березня 1914 р.

В. Липинський виявив себе великим істориком. Але ціле своє життя волів творити історію, ніж її писати. Тому побіч наукової праці живо інтересується громадським життям.

Тоді, на передодні великої війни, в звязку з міжнароднім положенням серед наддніпрянських емігрантів в Галичині, виринула думка видавати політичний орган під кличем державної самостійности України. Було це в 1911 р. А. Жук, Л. Юркевич, В. Степанківський — це були ті емігранти. Вони притягли до своїх нарад також і В. Липинського. В. Липинський був викінченим самостійником, без орієнтації на чужі сили. В. Липинський доказував, що розвиток українського народу в Росії неможливий, що Росія не має завдатків для конституційних форм життя, що українці нічого не здобудуть культурництвом, опертим на етнографічних окремішностях. В. Липинський зазначував, що шлях клясової боротьби тут до нічого. Клич клясової боротьби не притягне до української справи культурних, але зденаціоналізованих верств, доки вони не побачать в українській державності власного інтересу. Цілий нарід треба об'єднати біля клича визволення України. В. Липинський вже тоді не вірив в демократію і вважав шкідливим боротися за демократизацію Росії. На Його думку рос. демократія може таксамо добре гнобити українців як і царат. В. Липинський був також противний австрофільству. В. Липинський доказував, що без держави нема нації і що українці так довго не стануть нацією, як довго не здобудуть власної держави. Між учасниками нарад були також прихильники монархічної ідеї. До них належав В. Липинський. Обмірковувалися різні можливості: згадували про одного зі синів Вільгельма II. — Йоахима, про синів арх. Франца Фердинанда, а також про секундогенітуру Романових на українському престолі.

Новий самостійницький орган рішено назвати „Вільна Україна“. В. Липинський дав до нього велику, досі недруковану статтю п. з. „Другий акт“. Одначе ціла справа закінчилася покищо на дискусіях, переписці та збиранні літературного матеріалу. Але в звязку з тими спробами народилася пізніше ідея „Союзу Визволення України“. В. Липинський склав меморіал в справі „С. В. У.“ Його оригінал спалив по приході москалів до Львова пок. К. Паньківський.

Прийшла світова війна. В. Липинський завсіди обстоював потребу отвертої боротьби з Росією. В. Липинський завсіди від гімназійних часів пропагував ідею самостійної української державности. Від нечисленних тоді українських самостійників В. Ли-

пинський відрізнявся тим, що одинокою силою, здатною до здійснення тієї ідеї — вважав українську землевласницьку, хліборобську верству. Для національного усвідомлення тієї шляхетської верстви польської культури — В. Липинський писав більшість своїх передвоєнних творів по польськи. На жаль з вибухом війни — та верства була незорганізована і не підготована до відігнання політичної ролі на Україні: вона бере участь у світовій війні в рядах російської армії. Це примусило також і В. Липинського до участі у війні по стороні Росії.

Як старшина резерви драгунського Новотроїцького-Катеринославського полку — В. Липинський відбуває східно-прусську кампанію в II. російській армії ген. Самсонова. Тут надірвалося основно його здоровля. Після битви під Таненбергом — В. Липинський перемок на розвідці до нитки. Колись — в 1908 р. — В. Липинський лічив в Закопанім плеврит. Залічена тоді недуга відізналася на Мазурських Озерах. В. Липинський дістав вибух крові. Тоді його приділено в листопаді 1914 р. до кінних резерв, що стояли зразу в Дубні, опісля в Острозі, а врешті в Полтаві. Тут дочекався російської революції. Здійснилася його найдорожча мрія: Україна входила на шлях власного державного життя.

В. Липинський приймає участь в творенні українських кавалерійських військових частин та політично організує з місцевими дідичами консервативні хліборобські елементи на Полтавщині. Як консерватист-хлібороб В. Липинський скептично ставиться до політики Центральної Ради і не бере в ній ніякої участі. Зате активно піддержував В. Липинський гетьманство, що було в основі-твором хліборобської верстви без огляду на всі його великі хиби і без огляду на політичну хиткість начальника гетьманської держави — п. П. Скоропадського — В. Липинський бачив в гетьманстві здорові зародки реальної української держави.

В червні 1918 р. призначено В. Липинського надзвичайним посланником та уповноважненим міністром Української Держави при уряді Австро-Угорської Монархії у Відні. Тут він обміняв ратифікаційні грамоти Берестейського Миру з представниками німецького імператора та болгарського царя. Не дійшло до обміну ратифікаційних грамот з Австро-Угорщиною: вона вела тоді польонофільську політику та не додержала тайної точки Берестейського Миру про поділ Галичини, чого гаряче домагався В. Липинський. Вкінці австро-угорський уряд погодився на ратифікацію, але це вже було запізно. Прийшов розвал Австро-Угорської Монархії. Віготовлені ратифікаційні грамоти осталися необмінні.

Тоді — в 1918 р. — стала на Україні дуже популярна книжка В. Липинського „Z dziejów Ukrainy“. „Діло“ з 15. VIII. 1918 р. помістило „Лист з України“, в якому читаємо:

„Популярною серед української інтелігенції в Галичині була книжка теперішнього посла укр. держави у Відні п. Липинського „Z dziejów Ukrainy“. Не знати, чи автор був певний, що його книжка відіграє колись таку велику роллю в життю української держави. Наклепи польської преси на укра-

інство, — а спеціально на українську державу — заєдне вислізування (?), відсуджування українського народу від всякої культури, твердження, що в українським суспільстві живе лиш дух руїни й анархії — обурили багато тутешніх одиниць, які були римо-католиками і стояли осторінь українського життя. Ці люди почали вертати до українства — українською мовою і то гарною володіють добре, бо навчилися її прямо від народу. Поміччу в повороті до народу стала книжка п. Липинського. Трудно її дістати, а за відступлення платять грубі гроші. І зустрінете нині ще недавнього „нібито“ поляка, як він з завзяттям студіює цю книжку, а наслідок — він віднаходить себе — він стає українцем. І приходиться мені — коли на те гляджу — сказати щире „спасибі“ авторові, бо ролю, яку сповняє сучасно його книжка, згодом щойно належно українське громадянство оцінить“.

Тимчасом недобре діялося на Україні. Український консерватизм показався розложеним і нездібним до виконання тих історичних завдань, які на нього історія поклала. В слабохарактерній хиткості правителів і нічим необмеженому хамстві революційної опозиції пропали всі можливості. Прийшло повстання проти П. Скоропадського. Скоропадський відрікся гетьманства. Прийшла Директорія. В. Липинський хотів покинути становище посла у Відні. Але близькі приятелі намовили його, не робити цього.

Після перемоги Директорії через Відень покотилася повинь дипломатичних місій. Одній з них, через М. Левицького, Директорія поручила повідомити Вячеслава Липинського про його звільнення з гідности посла, а тимчасове ведення посольства віддати урядовцеві посольства М. Троцькому. Коли про це довідався пок. М. Василько, що тоді жив у Відні — то впав в жах. Він зумів намовити М. Левицького не передавати цього наказу. В той час почалися заходи, щоби Директорія змінила своє рішення. Це вдалося. В. Липинський лишився послом, сподіваючися рятувати що можна з державної руїни і склавши заяву, що він монархіст. Присяги Директорії не зложив. Після розстрілу Болбочана, в червні 1919 р. В. Липинський зголосив своє уступлення. Спочатку лічився в санаторії „Гутенбрунен“ в Бадені. Осінню 1919 р. він передає справи посольства радникові В. Полетиці й оселюється в Райхенав. Опісля, нераз жалкував, що дався намовити до залишення на становищі посла.

В Райхенав прожив майже безвиїздно до осени 1926 р. В 1925 р. пробув 6 тижнів в санаторії „Вінервальд“ в Перніц. В Райхенав заснував в 1920 р. „Укр. Союз Хліборобів Державників“. Тут повстала „Україна на переломі“ (видана 1920 р.), „Релігія і Церква в історії України (вид. в 1925 р.) та відомі „Листи до Братів-Хліборобів“, (видані окремою книгою в 1926 р., а спершу друковані в „Хліборобській Україні“).

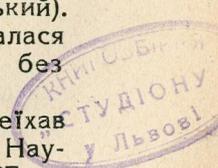
Денний порядок у В. Липинського в Райхенав, коли він був ще здоровіший був такий: Вставав рано. В зимі коло 6 год. В літі перед 5-тою. Сам варив чай в електричному горнятку. Не любив, щоби йому господиня перешкаджала, встаючи також рано. Після снідання сідав до праці. Писав „Листи до Братів-Хліборобів“, або інші статті. По 11. годині приходила почта. Тоді читав листи і писав відповіді. В 1. годині обідав. Але дуже часто

запізнався, коли не був готовий з листами. Після побуту в санаторії „Вінервальд“ продовжував лікування в той спосіб, що зо дві години лежав на балконі, чи це було в літі, чи в зимі. Після підвечірку в год. 4. продовжував працю: писав, читав книжки і газети. По вечері, що бувала між 7. і 8. год. дещо сидів і розмовляв. По 9. ішов до ліжка, але ще довго читав. Ще з вечора укладав собі плян на наступний день і був страшенно невдоволений, коли щось стало на перешкоді. Дуже не любив несподіваних відвідин. Про те треба було його сповіщати заздалегідь. Після підвечірку, якщо була гарна погода, ходив в неділі і свята на прохід, в будні дні відносив пошту. Придержувався свят, хоч в ранці дещо працював. Майже кожної неділі чи свята ходив до церкви. Підчас різдвяних і великодніх свят припиняв всяку роботу. Коли жив в Райхенав — ходив до церкви. В Бадегу вже не міг цього робити. На ті свята робилося традиційні страви як куття, пасха і т. д., при чому раніше і сам приймав участь в їх приготуванні. Молився щодня. В хаті, у „вонцімер“ було розпяття і стара фамілійна ікона. Дальше висіли на стінах гравюра Б. Хмельницького та фотографічні репродукції старих родинних портретів. Раніше висів також портрет П. Скоропадського, але пізніше зняв його.

Для наукових праць робив В. Липинський на кусках паперу різні нотатки, посортвані відповідно до змісту по різних ковертах. Таких невикористаних нотаток залишилося біля тисячі. Статті писав В. Липинський сам. Спочатку ладив чорновик. А вже після двох (а часом і більше чорновиків) переписував на чисто. Для друку чистописи переписував п. М. Ципріянович. Частина його великого листування велася на машинці. Але майже ніколи В. Липинський не диктував листів. Вони були написані власноручно і тільки переписувалися. Пізніше, коли погіршився стан здоровля В. Липинського і було йому тяжко писати — диктував більшість листів. На книжках і газетах часто робив замітки. З газет робив вирізки. Постійно читав „Діло“, краківський „Час“ і „Український Голос“ (коли ред. був ще проф. Д. Греголинський). З німецьких газет читав „Фолькс Цайтунг“, яка йому подобалася тим, що там були свіжі інформації і писалося об'єктивно, без партійної закраски.

В осені 1926 р. В. Липинський проти своєї волі переїхав до Берліна, куди його покликано для праці в Українськiм Науковiм Інституті. З наказу лікарів покинув він в осені 1927 р. Берлін та повернув до Австрії. Спочатку зупинився в Мірцуншлягу. Опісля лічився в санаторії в Афленці і поселився в Наймаркті в Стирії.

Від першої хвилі повороту до Австрії, шукав невеличкого дому, щоби оселитися в своїй хаті і завести господарство. Довгі пошукування нічого не принесли. В. Липинський вже хотів побудувати домик в Наймаркті. Цілком принагідно найшов одного дня оповістку про продаж дому в Бадег. Околиця йому подобалася, дім був недорогий — 5.500 шел. — і до нього належав ще

один його ґрунту. Але дім був в такому стані, що навіть здорова людина не могла в ньому жити. Конче треба було дім переробити і дещо добудувати. В. Липинський передав роботи будівничому та залишився в Наймаркті. Але робота йшла так пиняво, що В. Липинський мусів сам переїхати до Бадегу, оселитися в селянській хаті та доглядати роботи. В перших днях жовтня 1928 р. поселився у власному домі. Дім придбав завдяки фінансовій піддержці своїх братів Д-ра Станислава Липинського зі Затурець та Д-ра Володимира Липинського, лікаря в Луцьку.

В Бадегу В. Липинський почувався вже куди гірше і порядок дня був у нього цілком іншим ніж в Райхенав. Під вечір мав дуже часто приступи задухи. Тому просто боявся скоро засипляти і гасив світло не скорше як в 12. годині. Тепер не міг вже і так скоро вставати, як колись в Райхенав. Якщо почував себе краще, то вставав коло 9. год., сідав за стіл, працював або писав листи, коло 10 — 11 год. виходив на двір (в зимі майже не міг виходити). В 1. год. був обід. В. Липинський лежав в розкладаному ліжку у „вонцімер“ та їв в ліжку. Після обіду від 1—2 години лежав спокійно. Потім або читав щось, або робив замітки. Під вечір, якщо почував себе краще, виходив на двір і сидів на терасі перед хатою.

В Бадегу завів В. Липинський в 1930 р. раціональне куроводство. Праця була тут поділена: теоретично працював В. Липинський, практичні доручення виконував п. М. Ципріянович. В. Липинський щодня записував знесені яйця, вибирав яйця для машини, вибирав курчат для хову. Коли тільки міг, виходив на двір і оглядав курей. Всіх курей знав з вигляду. Також знав особливості кожної курки: як несеться, чи добрі яйця і т. д. Передплачував фахові журнали щодо куроводства та докладно їх студював.

Як в Райхенав так і в Бадегу робив щоденно коротенькі замітки на календарі. Наприклад:

„29. VIII. 1925. Приїхав Ципріянович і привіз V. книжку „Хліборобської України“. Хай благословенне буде імя Господнє і Його ласка, що дав закінчити і видати цю працю“.

„28. II. 1928. Страшні болі в грудях, в околиці каверни над серцем. В ночі фрл. Юлі мусіла йти за доктором. Вприснув морфіну. Це мало допомгло. Цілу ніч не спав“.

„16. III. 1928. Кривецький прислав мені „Спомини“ Тишкевича. Обридливе підлизування до хамства. Дійсно чисто-український граф“.

В Бадегу відвідували В. Липинського між іншими: сестра—Ванда Жмієвська, обидва брати Станислав та Володимир, адм. Окуневський, др. Б. Матюшенко, др. В. Залозецький, Н. Кочубей, проф. В. Щербаківський, др. Л. Цегельський, о. ректор. Й. Сліпий, Ексц. Митрополит Шептицький, др. В. Кучабський, Р. Метельський, ред. В. Мудрий, Петро Ісаїв. В Райхенав крім тих осіб відвідали Покійного між іншими: І. Корж, др. В. Бачинський, А. Жук, М. Голубінка, А. Андрієвський. О. ректор Сліпий при

своїх відвідинах в Бадегу лишив В. Липинському „Наслідування Христа“ Томи Кемпійського. Покійний дуже часто читав цю книжку.

Як ціле життя, так і на вигнанні, В. Липинський всім своїм єством був перенятий ідеєю української державности. Всякі про-яви, що ця ідея поглиблюється, були для нього найприємніші.

В людях любив простоту і щирість. Ненавидів людей фалшивих, „тихолазів“. В поведінці з людьми був надзвичайно чемний. Для поганих і нікчемних людей, хоч би вони не знали ким були — не знав пощади. У відношенні до людей приняв засаду: „Вважай кожного за порядного, доки він не переконає тебе в своїй мерзотності“. Ця засада іноді болуче мстилася на нім. Але з другого боку вона допомогла йому не попасти в остаточну зневіру і задержати віру хоч в деяких українських людей.

В Бадегу повстав „Хам і Яфет“, виданий у Львові в 1928 р. До останніх часів В. Липинський не покидав думки написати історію державної думки на Україні. Ще колись давно, перед війною зібрав великі матеріяли для написання історії України в державницькому дусі. Але у вогні революції — все пропало. На жаль не зміг виконати цього наміру.

Колись, після упадку української державности, — В. Липинський вважав обовязком своєї совісти і чести — покласти українцям впоперек шляху до смерти України, те, на що йому стало сил: — „Листи до Братів-Хліборобів“. Для збереження чистоти гетьмансько-монархічної ідеї — присвятив останні сили свого життя. Відомий його лист до Редакції „Діла“ п. з. „Нова Зоря й ідеологія гетьманців“ („Діло“, чч.: 157 — 159 з 1929), — в якому вяснив своє становище до „Нової Зорі“, щодо якого серед українського громадянства розповсюджувано умисне і не-нависне невірні чутки. Не менше відомий його другий лист до Редакції „Діла“ п. з. „Розкол серед гетьманців“ („Діло“, чч. 216—224 з 1930 р.), в якому пояснив причини розриву з П. Скоропадським і розв'язання гетьманської організації: „Українського Союзу Хліборобів Державників“. На основі постанов організаціїного статуту цю організацію розв'язав В. Липинський 18. вересня 1930 р. як голова Ради Присяжних Укр. Союзу Хліб. Державників, вичерпавши на протязі трьох років (від 1927 р.) всі способи примирення протилежних поглядів серед членів Ради Присяжних — проводу організації.

На місце розв'язаного „У. С. Х. Д.“ — В. Липинський за-сновує в днях 27—29. вересня 1930 р. нову організацію: „Брацтво Українських Клясократів-Монархістів, Гетьманців“. Наміряє видавати орган нової організації п. з. „Гетьманець“. Пізніше рішив змінити його назву на „Хліборобська Україна“. Останній твір В. Липинського — це „Вступне слово“, закінчене в квітні 1931 р., надруковане в „Збірнику Хліборобської України“, що недавно появился друком в Празі.

В травні в 1931 р. В. Липинський почав особливво незду-жати на серце. Перевезений з початком червня до санаторії

короткий час перебування, йому там покращало. До того ж і лікарі ставилися там до нього прихильно й уважно. В. Липинський вірив в те, що тільки перебування в цій санаторії може його врятувати. Але брак матеріальних засобів не дозволив відразу переїхати туди. Звертається о поміч до братів В. Липинський не хотів, бо ще так недавно вони допомогли йому купити дім в Бадегу, а тепер, коли почалася господарська криза, їм самим було тяжко. Тому вирішив В. Липинський запропонувати Митрополитові гр. Шептицькому закупити у нього для Національного Музею манускрипти розпочатих писань і пороблені для літературних праць нотатки. Нарешті прийшла частина потрібних грошей і можна було розпочати конкретні заходи щодо переїзду до санаторії.

На прохання В. Липинського лікар з сусіднього села, який відвідував хорого, переговорив телефонічно з головним лікарем санаторії „Вінервальд“. Після вияснення умов і запевнення, що, не дивлячись на тяжкий стан В. Липинського, його приймуть до санаторії — остаточно була вирішена справа переїзду, який назначено на 6. червня.

Якраз в цей час приїхали до В. Липинського його брат-лікар і донька.

З огляду на те, що залізничне отримання з санаторією незручне і така подорож для В. Липинського була б дуже тяжка, вирішив він їхати автотом.

5. червня приготовано все до виїзду: спаковані речі, дані вказівки мені щодо господарства, щодо почти і т. і.

6. червня ще перед 6-ою годиною прибуло замовлене авто. Разом з В. Липинським їхали: брат і донька, які мали відпровадити його на місце, та господиня, яка мала залишитися при ньому в санаторії. В. Липинський був такий слабкий, що навіть не міг сам зійти до авта і я з шофером знесли його. Коли ми переносили В. Липинського до авта, він оглянувся на господарство і в нього вирвалися слова: „Чи побачу ще все це?“. Авто повільно рушило. Не думав я, що більше не побачу В. Липинського в живих.

Подорож до санаторії (190 км.) пройшла щасливо. Ввесь час їхали повільно. Підчас подорожі В. Липинський був веселий. Дорога проходила неподалеку від Райхенау, де прожив В. Липинський 7 літ. Коли він здалека побачив Райхенау, то страшенно зрадів. До санаторії приїхали по 12-ій годині. В. Липинський був вже змучений і відразу поклався до ліжка. У вечорі зроблено встрикування камфори.

На другий день вже о 6-ій годині В. Липинський збудив господиню, кажучи, що треба строго придержуватися санаторіального режиму, бо інакше не буде ніякого лікування. Перед полуднем його оглядали лікарі. Після оглядин господиня запитала лікаря, який є стан і чи є надія на поліпшення. У відповідь лікар захитав головою і сказав, що В. Липинський приїхав до санаторії помирати. Нераз вже доводилося господині таке почути

від лікарів і тому вона не придала цим словам значіння. Цей день пройшов в розмовах з братом і донькою. На календарі зроблена Покійним замітка:

„Дуже тяжкий день. Камфора. Тяжка ніч“.
8. червня брат і донька відіхали.

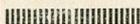
На календарі зроблена остання помітка про їх відїзд.

Ще в Бадегу відчував В. Липинський сильні корчі грудочеревної перегороди. З приїздом до санаторії корчі ці стали частіші і щоб угамувати біль, лікарі робили встрикування. Під кінець роблено їх тричі, а то й чотири рази на день. З ліжка вставав тільки вранці, щоби сидячи умитися. В перших днях господиня перечитувала йому німецькі газети, бо читати самому було йому тяжко. Ввесь час був він в повній притомності. В ночі з 13. на 14. спав з відкритими очима. Просидівши біля В. Липинського майже цілу ніч, господиня заснула під ранок, але вже о 6-ій год. він збудив її, кажучи, що мусить придержуватися санаторіяльного режіму. Розмовляючи з господинею казав, що мусить цю кризу перенести, бо мусить ще прожити пару літ, що коли б залишився в Бадегу, то напевно помер би.

Вранці сестра-жалібниця порадила господині запросити до В. Липинського священика. Коли о 4-ій годині прибув він до санаторії, господиня сказала В. Липинському, що випадково в санаторії є священик і чи не хотів би він його покликати. На це здивувався В. Липинський, що він цього року вже сповідався і що йому не є так зле. Зрештою він погодився і після сповіди уділено йому Св. Причастя й останнє елеопомазання. В. Липинський був дуже задоволений і казав, що тепер він цілком спокійний.

Цього дня він вже нічого не міг їсти. Натомість мав сильну спрагу і ввесь обливався потом. Під вечір нетерпляче ждав, коли прийде лікар зробити йому встрикування. Після того, як о 8-ій год. лікар зробив встрикування, В. Липинський звернувся до господині кажучи, що почуває себе дуже втомленим і хоче спати. Господиня поправила подушки. Він заснув. Спав з відкритими очима. Дихав, як звичайно, коротко і часто. Господиня сиділа неподалеку і читала, час-від-часу поглядаючи на нього. Коло пів одинадцятої вечора господиня помітила, що В. Липинський зробив глибокий віддих, підійшла до нього: руки були вже холодні. Негайно покликаний лікар зробив встрикування, але серце вже не реагувало. — В. Липинський відійшов від нас на віки.

Згідно з волею Покійного зроблено йому прокол серця.

Українська Нація не поза нами, а в нас самих. Вона твориться повсякчасно творчою працею кожного з нас.

В. Липинський.
